

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2026. gada 27. maijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jautrīte Briede un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi personas P (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 77/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Pievienotās vērtības nodokļa likuma 42. panta piekto un septīto daļu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 91., 100. pantam, 105. panta pirmajiem trim teikumiem un 114. pantam un attiecībā uz viņu par spēkā neesošu no to spēkā stāšanās dienas.

2. Pievienotās vērtības nodokļa likuma 42. panta piektā daļa nosaka: “Nodokļa samazināto likmi piecu procentu apmērā piemēro grāmatu, tostarp mācību literatūras, brošūru, bukletu un tamlīdzīgu iespieddarbu, bilžu, zīmējamo un krāsojamo grāmatu bērniem, iespiestu nošu un nošu rakstu, karšu un hidrogrāfisko vai tamlīdzīgu shēmu, piegādei iespieddarba vai elektroniska izdevuma formā, tostarp grāmatu piegādei tiešsaistes režīmā vai lejupielādējot, ja tās ir izdotas vai publicētas valsts valodā, latgaliešu rakstu valodā (vēsturiski veidojies latviešu valodas paveids) un Latvijas pirmiedzīvotāju – lībiešu – valodā, kā arī citu dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu, Šveices Konfederācijas

un Eiropas Savienības kandidātvalstu valsts valodās vai Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas oficiālajās valodās.”

Minētā panta septītā daļa nosaka: “Nodokļa samazināto likmi piecu procentu apmērā piemēro iespieddarba vai elektroniska izdevuma formā, tostarp tiešsaistes režīmā vai lejupielādējot, izdotas preses un citu masu informācijas līdzekļu izdevumu vai publikāciju, tostarp avīžu, žurnālu, biļetenu un citu periodisko izdevumu, informācijas aģentūru paziņojumu, kas paredzēti publiskai izplatīšanai, kā arī publikāciju interneta vietnē, piegādei un to abonentmaksai, ja tās ir izdotas vai publicētas valsts valodā, latgaliešu rakstu valodā (vēsturiski veidojies latviešu valodas paveids) un Latvijas pirmiedzīvotāju – lībiešu – valodā, kā arī citu dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu, Šveices Konfederācijas un Eiropas Savienības kandidātvalstu valsts valodās vai Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas oficiālajās valodās.”

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu pamatot.

Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka ir krievu tautības, un viņa dzimtā valoda ir krievu valoda. Pieteikuma iesniedzējam esot svarīgi saglabāt savas tautības valodu un kultūru un attīstīt dzimtās valodas lietošanu dažādās jomās, ko nodrošinot grāmatu un periodisko izdevumu lasīšana krievu valodā. Kopš 2026. gada 1. janvāra, kad spēkā stājas apstrīdētās normas, grāmatām un periodiskajiem izdevumiem krievu valodā vairs netiek piemērota pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme, bet gan standartlikme. Pieteikuma iesniedzējs šīs preces iegādājoties regulāri, tādēļ esot palielinājušies viņa izdevumi. Pieteikuma iesniedzējs esot paļāvies uz iepriekš spēkā bijušo regulējumu šajā jomā, atbilstoši kuram grāmatām un periodiskajiem izdevumiem neatkarīgi no to valodas tiek piemērota samazinātā pievienotās vērtības nodokļa likme. Tādējādi apstrīdētās normas pārkāpjot Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības aizsardzības principu un aizskarot Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. panta pirmajos trīs teikumos ietvertās tiesības uz īpašumu.

Pieteikuma iesniedzējs arī norāda, ka viņam par grāmatām un periodiskajiem izdevumiem savā dzimtajā valodā jāmaksā četras reizes lielāks pievienotās vērtības nodoklis nekā personām, kuru dzimtā valoda ir kāda no

apstrīdētajās normās norādītajām valodām. Tādējādi esot pārkāpts Satversmes 91. pantā ietvertais diskriminācijas aizlieguma princips. Apstrīdētās normas ierobežojot Pieteikuma iesniedzēja tiesības saņemt informāciju sev vēlamā valodā ar sev vēlamiem izpaušmes veidiem, kā arī padarot grāmatas un periodiskos izdevumus krievu valodā grūtāk pieejamus, tādējādi ierobežojot arī viņa tiesības attīstīt un saglabāt savas mazākumtautības valodu. Proti, apstrīdētās normas aizskarot Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 100. un 114. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Apstrīdētās normas ir formulētas imperatīvi un Pieteikuma iesniedzējs atrodas to tvērumam tipiskā situācijā. No pieteikuma secināms, ka viņam nav efektīvu iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtās daļas otro teikumu šādā gadījumā konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka kopš apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīža vairākas reizes ir pircis izdevumus krievu valodā un maksājis pievienotās vērtības nodokļa standartlikmi. Pirms apstrīdēto normu spēkā stāšanās par izdevumiem krievu valodā viņš esot maksājis samazināto pievienotās vērtības nodokļa likmi. Pieteikumam arī pievienoti čeki par minētajiem pirkumiem. Ievērojot pieteikumā norādīto pamatojumu par Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīdi, konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīža, proti, 2026. gada 1. janvāra. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2026. gada 28. aprīlī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturrtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

5. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1., 91., 100. pantam, 105. panta pirmajiem trim teikumiem un 114. pantam. Tas atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas noteikto kārtību pieteikuma izskatīšanas stadijā jautājumu par pieteikumā un tā pielikumos ietvertās informācijas pieejamības ierobežošanu izlemj Satversmes tiesas kolēģija, kura izskata pieteikumu.

Izlemjot šo jautājumu, Satversmes tiesas kolēģija izvērtē, vai ierobežotas pieejamības noteikšana pieteikumā un tā pielikumos ietvertajai informācijai aizsargās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tostarp personas datu aizsardzību, neaizskars personas tiesības uz taisnīgu tiesu un netraucēs objektīvai tiesas procesa norisei, kā arī nepārkāps sabiedrības tiesības iegūt informāciju par konstitucionālo tiesvedību (*sal. Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”*).

Izvērtējusi pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ietverto informāciju, kolēģija secina, ka no tiem izrietošā informācija par fiziskās personas privāto dzīvi, tostarp tautību, ietilpst Pieteikuma iesniedzēja Satversmes 96. pantā ietverto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Šāda informācija kopā ar personu identificējošu informāciju ir uzskatāma par personas datiem Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk – Regula 2016/679) 4. panta 1. punkta izpratnē.

Atbilstoši Regulas 2016/679 9. panta pirmajai daļai dati par personas etnisko piederību ir īpašas kategorijas dati, kuru apstrāde ir aizliegta. Saskaņā ar minētās regulas 9. panta otrās daļas „f” apakšpunktu datu par personas etnisko piederību aizliegumu nepiemēro, ja apstrāde ir vajadzīga, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības, vai ikreiz, kad tiesas pilda savus uzdevumus. Tomēr jebkurai personas datu apstrādei jāatbilst, pirmkārt, Regulas 2016/679 5. pantā ietvertajiem principiem uz datu kvalitāti, un, otrkārt, vienam no Regulas 2016/679 6. pantā noteiktajiem kritērijiem datu apstrādes atzīšanai par likumīgu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 4. jūnija lēmuma par jautājumu uzdošanu*

Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai lietā Nr. 2018-18-01 10.2. punktu un Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 16. janvāra sprieduma lietā C-496/17 „Deutsche Post”, ECLI:EU:C:2019:26, 57. punktu).

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Regulas 2016/679 6. panta 1. punkta „c” apakšpunktam personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir uz Satversmes tiesu attiecināmi juridiski pienākumi, kas noteikti Satversmes tiesas likumā. Tomēr atbilstoši Regulas 2016/679 5. panta 1. punkta „c” apakšpunktam personas datiem jābūt adekvātiem, atbilstīgiem un jāietver tikai tā informācija, kas nepieciešama personas datu apstrādes nolūkā.

Izvērtējusi pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītos faktiskos apstākļus, kolēģija secina, ka Pieteikuma iesniedzēja identificējošas informācijas publiskošana varētu radīt tādu viņa pamattiesību ierobežojumu, kas būtu lielāks nekā sabiedrības ieguvums no šādas informācijas publicēšanas. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai šīs informācijas publicēšana nav nepieciešama.

Tādēļ pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītajai informācijai par Pieteikuma iesniedzēja identitāti ir nosakāma ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, kā arī Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Pievienotās vērtības nodokļa likuma 42. panta piektās un septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91., 100. pantam, 105. panta pirmajiem trim teikumiem un 114. pantam” pēc personas P pieteikuma (pieteikums Nr. 77/2026).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz **2026. gada 27. jūlijam** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Noteikt ierobežotu pieejamību, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai, informācijai par Pieteikuma iesniedzēja identitāti.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina